

Húsz évvel ezelőtt írta Kontra Ferenc egyik novellagyűjteménye, a *Gyilkosság a joghurt miatt* címe alá, hogy *A bűn mint próza*. Ez a kvázi műfaji meghatározása munkáiban visszafelé tekintve is érvényes a tíz évvel korábban megjelent *Drá-*

120 Fekete J. József

## A SEMMIBE VEZETŐ HÍD

Kontra Ferenc: *Az álom hídja*

*vaszőgi kereszttektől* a húsz évvel későbbi regényéig előre, *Az álom hídjáig*.

Műveinek magyarországi recepciója nem ismerte föl azonnal, hogy Kontra Ferenc volt a múlt század kilencvenes éveiben az az egy és egyetlen,

aki a délszláv testvérháború minden mozzanatát ismerte, egyben ő volt az egyetlen, aki erről – minden történelmi distancia nélkül, vállalva a jelent! – hitelesen és teljes szépirodalmi vértetben írt.

Korábbi kötetekben, mindenekelőtt az *Ősök jussán* (1993), a *Holtak országa* (1993) novelláiban és az *Úgy törnek el* (1995) kisprózáiban a csontig hatoló iszonyat hitelességével fogalmazta meg a testvérharc értelmetlenségének súlyát és az egyéni sorsokat meghatározó, azokat radikálisan irányító abszurditás mélységét. Ezt tette a *Gyilkosság a joghurt miatt* (1998) című kötetének *Felhőszakadás* című ciklusában is, amelynek címadó darabja átírva és aktualizálva visszaköszön legújabb regényében. A bűn köré szőtt elbeszéléseinek egyebek között az a különlegessége, hogy nem hagyományos, még kevésbé szokványos háborús történetek, nem katonákról, nem csatákról, nem hősiessé offenzívákról és nem bölcs megfutamodásokról szólnak. A háború, összes előzményével és következményével, csupán a már eleve kiélezett helyzetek háttereként van folyton jelen a történetekben. Ezekből az egzisztenciálisan és morálisan nagyon szűkre szorított hátterekből emeli ki az író a hőseit, az élet és a halál, a lehetőség és a tehetetlenség, a realitás és az irracionális borzalom, a ténytudás és a képtelenség, a jó és a rossz, a kegyesség és a bűn mezsgyéjére állítván őket. Köteteinek sora akár a panoptikum: a hősökkel történő események mögött egyre élesebben bontakozik ki a haláltánc kört körbe fogó, pokolba tartó színes forgataga. Ennek ellenére volt olyan magyarországi olvasója, aki a tragédiák füzére helyett urbánus gegeket látott a *Gyilkosság a joghurt miatt* lapjain. (Igaz, most volt a kezemben egy könyv, amelynek magyarországi kiadója helytelenül hagyta megjelenni a somogyi Taszár település elnevezését. Aki átélte Szerbia 1999-es NATO-bombázását, nem felejtí el a volt légibázis nevének helyesírását!) Azt viszont a korai recenzensek is kiemelték, hogy az a szerző legnagyobb írói erénye, hogy a bűnről szóló prózájában a próza bilincseli le az olvasót, nem pedig a bűnre történő összpontosítás.

Új regényében, noha megnevezetlenül újra Újvidékről ír, Kontra Ferenc első személyben, tehát regényhősként és az események szemtanújaként jelenik meg a szövegben. A történet indítása egybe esik a Jugoszláv Szövetségi Köztársaság NATO-bombázásának első napjával, 1999. március 24-ével. Az elbeszélő egy napilap szerkesztőségében dolgozik, irodalmi mellékletet szerkeszt, ami mögött nem nehéz meglátni a *Magyar Szót*, és annak *Kilátó* című mellékletét – ezen munkájának lezárulása valós és fájdalmas epizód volt a szerző életében. Erről készült a regény *Egér* című fejezete, ami a szerző eddigi legtragikusabb önéletrajzi írása, egyenes és kíméletlen, hiszen „ami kikívánczik, annak ki is kell jönnie”. Hosszasan ecseteli hatalmi szóval történő eltávolításának történetét, megfosztását szerkesztői beosztásától, egzisztenciális ellehetetlenítését. Kafkai történet, törlik honlapját, távolról olvassák elektronikus leveleit, és érzékeltetik vele, hogy a Vajdaságban többé, vagy legalábbis nagyon hosszú ideig egyetlen sora se jelenhet meg. Hasonlóan egyszerre valós és valóságon túli, ha akarjuk, kafkai az *Ikrek magánya* és a *Lánc* című fejezet, ám voltaképpen a teljes regény.

Az első fejezetben az elbeszélő nyomdász és grafikus kollégája, az albinó Ronin kerül előtérbe, aki a nyomdából hazahordta a gyászjelentésekben megjelent portrékat, amelyek egymásra rakva akár a plafonig értek volna, mintha a mennyezetig tornyosulna a hozzátartozók tárgyasított-vizualizált fájdalma. A hetvennyolc napon át tartó bombázás során a nyomdász és grafikus kolléga egy hatalmas kartonon ezeknek a portréfotóknak a fölhasználásával készíti el az Újvidéket Péterváraddal összekötő, immár lerombolt híd egykori látképét. Barátnőjét nem kápráztatta el a műalkotás, Ronin erre összetépte a kartont a rá applikált fotókkal egyetemben, és a kályhájában elégette a különleges, kettős kenotáfiumot, az elhunytak és a lebombázott híd jelképes sírhelyét, a kéményből visszaáramló szén-monoxid viszont megölte.

Már az első fejezetben túl sok a halál, a fájdalom, a morbiditás, a megpróbáltatás, és mindez folytatódik a továbbiakban, mintha az elbeszélő városban nagyobb értéke lenne a halálnak, mint az életnek, az elmúlás öntudatlanul és szándékosan egyaránt művészi gesztusként vagy alkotásként jelenik meg. A *Lánc* című fejezetben egy idős hölgy a kórház bonctermének zárt ajtajai mögött meztelenre vetkőzve akasztja föl magát egy vastag láncre. Az eset morbiditása, hogy halál-performanszát végignézeti a jobb életről ábrándozó fiatalemberrel, akit csecsemő korától nevelt, és valami idegen nyelven a következő imát ismételte érte: „Füles denevérek, fűrgé csótányok, veszett komondorok, nyálas csigák, vak patkányok és kockás siklók, maradjatok távol ettől a gyermektől! Éjszakai szörnyek, az enyészet puhatestű férgei, a halál zsoldosai, a sötétség ragadozói, kik akkor alszotok, mikor a nap

felkel, vigyázatok mindig erre a kisfiúra!” Végül rituális öngyilkosságával mégis ő okozza a legnagyobb traumát számára, noha két nyelvre is megtanította, a harmadikat a fiú az iskolában sajátította el. Hogy e nyelvek közt volt-e a magyar, nem derül ki. Miként az is csak a regény végén, hogy

122 milyen családi titkokat, micsoda familiáris összefonódásokat rejt a bombázott város ősparkjában működő gyermekkórház, ahol valami módon mindenki sérült, ápolat és ápoló egyaránt. Sok volt a gyengített urán a NATO bombáiban. De nem csupán a sugárzó anyag károsította a kórház, a város és az ország lakosságának egészségi és mentális állapotát, hanem az átélt borzalmak is, amelyeknek sehogyan se sikerült betokosodniuk. Lassan mindent betemet az idő, de a rettenet, a fájdalom, a kirekesztettség sehogyan se múlik, az örökös határhelyzetből mintha senkinek se sikerülne elmenekülni. „Mindig azt gondoltam, hogy egyszerre lesz vége, de nem, hanem lassan, folyamatosan adunk fel mindent, apránként, hogy azt a kicsit észre se vegyünk, ne is fájjon...” Pedig fáj, csak a valóságtól eltávolodás enyhíthet rajta, ám kinek adatik meg ez a lehetőség?

Még a bombázások idején megjelenik Ronin halottkultuszának tárgyiasulása, a holtak fala, amelyen gyászjelentéseket ragasztanak egymásra a polgárok, mintegy tájékoztatásul, hogy kit mikor temetnek, és mementóként, amíg az időjárás el nem tünteti a partecédulák legfelső rétegét. „A holtak művészete. A jók és a gonoszak egy helyen.” – véli erről az elbeszélő.

A történet nem ragad le a NATO-bombázásoknál, hanem visszakanyarodik egészen a narrátor gyermekkoráig, megjelenik ifjúkora is, majd újvidéki életképek sorjáznak, középpontjukban a buszozással, a virágüzletekkel, a városi népség különleges figuráival. Az irodalmi áthallások (pl. „A rakpart lépcsőin ültünk, és néztük, hogyan úsznak el az álmaink”) mellett a zene (Duran Duran) és a filmek (*Avatar*, *Csillagok háborúja*) is fogódzók a történetekben.

Kontra Ferenc nem titkolja személyes érintettségét az események sorozatában: „Mi voltunk azok, bennünket bombáztak.” „Ezt nekem kellett elmesélnem, kikíváncozott belőlem. [...] Nem is költöttem hozzá semmit. Mindig is úgy tartottam, hogy nincs szükségem fikcióra, a saját fantáziámra sem, elég az eredeti történet, úgyis mindenki magára ismer.” Hát igen, de van a narrátornak még egy Ludwig Wittgensteintől kölcsönzött kitétele, miszerint: „Amiről nem lehet beszélni, arról hallgatni kell.” *Az álom hídjában* elbeszélte történetek egyes epizódjai morális szempontból szinte megkívánják, hogy a feledés fekete palástja boruljon rájuk mindörökre, ám művészeti szempontból éppen rivaldafényt érdemelnek. És meg is kapják Kontra regénye révén, amelynek egyik legtragikusabb fejezetében föltűnik négy fiatalember, akik azért kezdenek drogtermesztésbe, hogy kidolgozhassák Skandináviába menekülésük legális módozatát. Hiszen innét már mindenki menne, ha lehet, valamelyik skandináv országba. Az elbeszélő

pedig szívesebben írna skandináv krimisorozatot, mint hogy a háború által elcsesztett sorsokkal bíbelődjene.

A regény voltaképpen önállóan közölhető elbeszélésekből áll, ám közöttük érzékelhető, sejthető összefüggések állnak, amelyek egymáshoz kötő erővonalai csupán a mű utolsó oldalain mutatkoznak meg, a szereplők számára is éveken, évtizedeken át rejtett összeshálózódások itt kerülnek napvilágra. Nem skandináv krimi, viszont elejétől fogva izgalmas, valóságalapját remek irodalomba ágyazó szöveg, amire általában azt szoktuk mondani: letehetetlen. Ezzel szemben ezt a regényt többször is le kell tennünk, hogy kiszellőztessük fejünkéből a tömérdek rémséget.

Kontra Ferenc *Az álom hídjá* című regényét a Magyar Művészeti Akadémia Irodalmi Tagozata 2018-ban az Év Könyve címmel tüntette ki. (*Magyar Napló, Budapest, 2018*)

Új Forrás 2019/3 – Fekete J. József: A semmibe vezető híd  
Kontra Ferenc: *Az álom hídjá*

